

NACHYLONY (46) *part praet pass pf*

nachylony (44), **nachylon** (2).

a *jasne*. ◇ -ony (1) *KochPhaen*, -óny *OrzQuin* (2); -(o)n (2).

sg *m N* nachylony (17), nachylon (2); ~ (*attrib*) nachylony (2); ~ (*praed*) nachylony (3), nachylon *OpecŻyw* (2). ◇ *G* nachylon(e)go (1). ◇ *A* nachylony (2). ◇ *n N* nachylon(e) (5). ◇ *A* nachyloné (4); -é (2), -(e) (2). ◇ *f N* nachyloną (1). ◇ *G* nachylon(e)j (1). ◇ *I* nachyloną (1). ◇ *L* nachylon(e)j (1). ◇ *pl N subst* nachylon(e) (3). ◇ *A m pers* nachyloné (2). *subst* nachyloné (4); -é (1), -(e) (3). ◇ *I f* nachylonémi (1). ◇ *L* nachylonych (1).

Sł stp s.v. nachylić, Cn notuje, Linde XVII i XIX w.

1. *Zwrócony pochyło w jakimś kierunku, w szczególności zgięty ku dołowi; inclinatus Vulg, Cn; acclinis, declivis, deflexus, devexus, incurvus, obliquus, obstipus, proclivis, pronus Cn (36) : FalZioł V 35v; V kogo wzroft ieft przed łobą wypięty á zalię nachylony vkazuje człowieka grubey karmiey/ grubego rozumu, głupiego GlabGad M5v; Kámienye ktore lie wyniołłá nád wodę nachilone łá/ áby odpoczynęły w Arnon Leop Num 21/15; Exekucya w Rzeczypołpolitey bywa/ iákoby modłá iáka/ wedle ktorey dobry Cieślá náchylony dom wftáwia w klobę łwá. OrzRozm B3, B2v; A gdzieby byłá Rynná/ z náchyloną głowá pod nią łtać/ dobrze iá chłodzác. SienLek 39v; Ktory koń ná łtaniu przedniemi nogámi náchylonémi łtoi iákoby síedźcie chćiał/ ten bywa rychły. SienLek 187, 188; Contortus – Nakierowany, nachilony. Calep 253a; Summissus – Nachilioni, na doł łpułzczoni. Calep 1029b, 97b, 156a, 183a, 296b, 315b (11).*

nachylony k(u) czemu (2): KochPhaen 9; niech będzie ogrod w kwadrat wymierzony od niey [rzeki]/ á kęs z południá k łłońcu náchylony GostGospPon 170.

Przen (15) :

a) *Zachwiany, podważony (10) : ále cię prózję ábyś mi powiedział/ wedle tego modłá Krolewłkiego/ iákoby náciágáć ku pierwłzey mierze náchylone Krolełthwo Polłkie OrzRozm E4v; alekiedy wń wspomnisz sobie exquo fonto rzeczy szły ze oporatowaniu nachylone^{go} iesli nie vpadłego domu iego. ActReg 109.*

Zwrot: »nachylony do upadku, ku upadku, do zguby« [szyk zmienny] (3:2:1): OrzQuin A4v, E4v; Kto dziś tve [o Polsce] rzeczy chce przywieść do kluby/ Ták náchylone/ ledwie nie do zguby? GrochKal 24; SkarKazSej 664b, 673a, 688a.

Szeregi: »strapiony i nachylony« (1): Miłuiem nawyłzłá mądrość Syná twego Páná náłzego: niechże łię nam vkaże/ y náuczy/ co czynić/ y iáko o tey łtrapioney y do vpadku náchyloney Koronie rádźić. SkarKazSej 664b.

»nachylony i zatrwożony« (1): O osobie moiey nie mogłó się nic innego rozumiec, iedno zem się ozwał bydz przyiacielem temu w nachylonych yzatrworzonych [!] iego czasiech ActReg 139.

a) *W funkcji rzeczownika: o ludziach (1) : vmiał zá pomocá Bożá y náchylone podeprzeć/ y heretyki nieczyłte/ á wćielełnośći żyiące/ precz wyłzczwáć. SkarŻyw 517.*

b) *Poniżony; depressus Calep (3) : KuczbKat 425; Oczy wyłokie człowiecze zniżá łię/ y nachylona będzie wyłokość ludzi [et incurvabit se altitudo hominum]/ á łam Iehowá wywyłzly łię wdzień on. BudBib Is 2/11; Deprefsus – Potłomiony, prziczifniony, nachilony. Calep 309a.*

c) *Fraza*: »nachylon jest dzień« (2) : Zoftán s nami/ botz fie kwieczoru bliży/ a nachylon ieft iuz dzień/ ij przybliża fie notz. *OpecŻyw* 168, 169.

2. *Obniżony, opuszczony w dół* (1) : przez náchylone niebiołá rozumie Apoštoły vniżone/ chwałę Bożą opowiadáiące *CzechEp* 161.

3. *Skłoniony ku czemu, zjednany* (9) :

nachylony do czego (3): *BudBib* I 264a marg; y Adam pierwszy Oćiec náłz/ o południu do grzechu zda fie być szátáńfką zdrádą náchylony. *LatHar* 55; ty takim nas karániem trefkcełz/ gniewem poruizony/ á ono od nas oddaláłz/ do miłóšierdzia náchylony. *LatHar* 623.

Wyrażenia: »nachylone serce« [*ku komu* (1), *na czyją stronę* (1)] [*szyk 2:1*] (3): ferce y myśl W. K. M. [...] żadny^m obyczáiem ná ich [*kaznodziejów zarażliwych*] ftronę náchylone być nie mogło *WujJud* B; *BudBib Prov* 21/1; *LatHar* 478.

»nachylone ucho« [*ku czemu* (3), *do czego* (1)] (4): Gdy iedno będzie náchylone vcho twoie ku nędznem prozbam moiem [*inclina ad me aurem tuam Vulg Ps* 31/3]/ łtanie mi to zá náobronnieyfá twierć *RejPs* 43v; *Leop 2.Par* 7/15; *BudBib* I 264a marg; Wielki vmyłł áby miał/ vfy náchylone Ku cney łpráwiedliwości *SapEpit* A4v.

Synonimy: 1. *nagięty, nakłoniony, skłoniony*.

Cf **NACHYLIĆ, NIENACHYLONY**